

BILTEN SLOVENSКИH KATOLIŠKIH IZOBRAŽENCEV (SKI)
IN SOCIALNE AKADEMIJE

LETNIK 7

ŠTEVILKA 3 ■ DECEMBER 2002

Društvo Slovenski katoliški izobraženci (SKI)

Pred drugo svetovno vojno so se slovenski katoliški izobraženci zbirali pod okriljem Akademskega starešinstva, ki je nato nadaljevalo delo v Argentini, kjer deluje še danes. Doma je začel zbirati izobražence Jože Strgar, dipl. ing. agr., leta 1985 ob pomoči p. Mihe Žužka. Ker tedaj ni bilo mogoče niti misliti, da bi se registrirali kot civilnopravno društvo, so v cerkvenem okviru ustanovili Medškofijski odbor za izobražence (MOI). V njem so delovali mnogi današnji vidni javni delavci in politiki. Začeli so izdajati list za študente in izobražence Bilten, ki je danes prerasel v revijo Tretji dan. Po zmagi demokracije so mnogi vodilni člani MOI odšli v politiko in vse je bilo treba začeti znova. Leta 1994 smo na občnem zboru sklenili, da se preimenujemo v društvo Slovenski katoliški izobraženci (SKI). Od jeseni 1994 smo tudi civilnopravno registrirani. Podružnice (klubi) SKI pa so zaživele po vsej Sloveniji. Redno prirejajo predavanja in razprave o perečih družbenih temah. Med člane sprejemamo vse, ki jih zanima globlje reševanje vprašanj našega časa na osnovi krščanskih vrednot. Letošnja članarina je 3000 SIT in vključuje naročnino na interno glasilo ZRNO SKI, ki ga bomo pošiljali neposredno na naslove članov.

Slovenski katoliški izobraženci smo z mednarodno pomočjo in ob sodelovanju Inštituta za filozofijo in družbeno etiko pri Teološki fakulteti v Ljubljani leta 1997 ustanovili Socialno akademijo (SAK). Namenjena je vsem, ki se želijo udeleževati javnega življenja, pa bi se radi prej poučili o pravnih, socioloških, filozofskih in moralnih tako teoretičnih kot praktičnih osnovah tega delovanja na področju gospodarstva, politike, javnega obveščanja in drugod. Take akademije že dolgo časa uspešno delujejo na Zahodu, posebno v Nemčiji in Avstriji.

Študij je izredni, traja eno leto in obsega približno 200 ur. Slušatelji, ki naj bi imeli vsaj srednješolsko izobrazbo, se zbirajo med šolskim letom ob koncu tedna v Ljubljani ali Mariboru. Diplome SAK bodo prav gotovo odpirale vrata do delovnih mest, kjer je javno delovanje bistveni sestavni del. Letos smo vpisali sedmo generacijo slušateljev.

ZRNO, Interno glasilo SKI

Ljubljana, december 2002, letnik VII, številka 3

Izdaja Društvo SKI, Slovenska cesta 19, 1000 Ljubljana

Žiro račun 50101-678-704092, tel. / (fax.): (01) 421 82 65 (60)

domača stran: www.drustvo-ski.si; e-pošta: ski@drustvo-ski.si

Urednik: dr. France Cvelbar

Oblikovanje naslovnice: Jan Kocbek

Jezikovni pregled: Barbara Gantar Močnik

Naklada 900 izvodov

ISSN 1408-1911

BOŽIČNA MISEL

Jožica Pizzoni

Decembrski večer.

Samo drobtinica v posodi časov. In vendar je v tem večeru moč svetlobe, ki bo presekala oblast teme na vse veke.

Narava počiva. Svoje vodovje je spremenila v skoraj neslišno drsenje puhastih snežink. Mrzle kaplje rose ali hladni biseri slane se dotikajo utrujenih, spečih trav. Reke tečejo poslušno in mirno v svojo smer.

Stvarstvo se odpira Stvarniku, v slutnji pretresljive novice, ki bo za vedno spremenila odnos človek – Bog.

Najlepša Božja stvaritev, preprosto judovsko dekle, nosi v sebi Stvarnika in Odrešenika. Zanj in zvestega moža, ki mu senca skrbi mrači čelo, ni prostora v človeškem prebivališču. Preveč sta revna, preveč poštena, prenizko na družbeni lestvici, premalo ugledna in premalo vtkana v premetenost sodobnosti.

Moteča sta v svoji resničnosti in nesprejemljiva v svoji skrivnostni izbranosti. Je tistega večera srce preprostega tesarja zaplalo v judovski vročekrvnosti? Mu je strah mračil pogumno vztrajnost in vero?

Vsekakor je zmagal preprosti, zdravi razum: Deviški materi, ljubljeni ženi in Njemu, ki je prihajal po volji Najvišjega, je moral poiskati zatočišče.

Narava molči v čudenju. Vesolje drhti od pričakovanja.

Bog, v neizmerni ljubezni in usmiljenju, poljublja Zemljo in v njeno ranjenost poklanja svojega Sina.

Pesem nebeških duhov spremlja Stvarnika, ki se je ponižal v svojo stvar.

Pesem neba je najprej darovana preprostim, otrokom v srcu in ravnanju: Pastirji, pozabljeni in neopaženi v družbi ljudstva, ki se ponaša z dolgoletno kulturo in nazivom Božjega izbranca, prestrašeni strmijo nad združenjem neba in Zemlje. Samo hip za tem pa presrečni odhitijo do hleva.

Zakaj v hlevu, Gospod?

Zakaj na zapuščenih, hladnih poljanah?

Zakaj v družbi preprostih nomadov, ki s tabo in živino delijo toploto revne kolibe in toplino svojih src?

Zakaj na okupirani zemlji, polni sovraštva, nelagodja, upora in jeze, svetohlinskega nastopaštva in prezira vsega, kar je resnično prežarjeno s tvojo podobo?

Več kot dva tisoč let mineva in vsakokrat, ko se približuje obletnica tvojega rojstva, te tudi sama roteče sprašujem: Zakaj Gospod?

Zakaj si zaželel priti v svet, ki te ni bil takrat in te ni danes sposoben sprejeti?

Zakaj te sama ne morem objeti s podobno milino in predanostjo, kakor te je objela tvoja mati?

Kako naj na odrešenjsko noč zapojem svoj »hozana«, če pa ne znam priti v votlino s popolnoma praznim in svobodnim srcem?

Ne znam ga ponuditi tebi, moja Luč, da vanj vliješ svoje plemenite odrešenjske milosti.

Odgovori so preprosti:

Čisti so, Božji odgovori in enkratno ponujeni v posnemanje. Dani so v upanje za vse čase in za vse ljudi: Potrebna je ljubezen.

Nikoli dovolj cenjena, nikoli popolno razumljena, enkratna v svoji vseobsežnosti.

Gospod, prilij svoje ljubezni mojim človeškim korenikam, da se odpre cvet moje duše božični skrivnosti!

Naj se moj razum prepusti tvoji besedi! Duhovni molk me ubija! Porojen iz sovraštva, ki je odklon od tvoje praljubezni, izpodriva življenje v meni in v tistih, ki so ob meni.

Naj se prepustim pesmi angelov in naj se predam poslanstvu veselja in upanja!

Samo v iskrenem sozvočju s Teboj, večno prihajajoči, v prijateljstvu z brati in stvarmi, v strpnem sobivanju in spoštovanju vsega, kar je po tvoji neskončni modrosti bilo ustvarjeno. Samo v tem je moj mir in spokojnost božične noči.

Gospod, naj postanem tvoja zibelka!

Naj postanem tvoj angel, ki oznanja veselje, naj bom pastir, ki radostno veruje in hiti proti novorojenemu Odrešenju!

Naj bom preprosta koliba, ki nudi zavetje življenju!

Naj bom plamen skromnega ognja, ki ga je Jožef zakuril ob tvojem rojstvu....

Naj bom! Gospod, prosim, naj bom!

Naj živim in nosim življenje v sebi!

Samo s to željo in s krikom radosti lahko svoj advent spremenim v božič!

VOŠČILO

Jezusovo rojstvo je človeško zgodovino razdelilo na dva dela: pred Kristusom in po Kristusu (pr. Kr. in po. Kr). Naši zgodovinarji si, ob pomoči raznih ideologij, prizadevajo, da bi to poimenovanje zatrli z brezvsebinskim “našim štetjem” (pr. n. š., po n. š.). Vendar, če za prelomni dogodek ne morejo sprejeti Jezusovega rojstva (in vstajenja), ne bodo mogli zatajiti dejstva, da je Jezus prinesel na svet božansko sporočilo Govora na Gori in zagotovilo: “Kar ste storili kateremu mojih najmnajših, ste meni storili ...”. Ob zavesti krivde, da jim z našim polovičnim krščanstvom pomagamo pri zabrisovanju Kristusove podobe, prosimo za Božji blagoslov ob božiču in nato vse leto 2003.

Čezmejno sodelovanje v Evropi jezikovne raznolikosti

Predavanje Berta Sadovnika, predsednika Narodnega sveta koroških Slovencev (Ljubljana, 10. maj in Kranj, 14. oktober 2002)

Kot Vam je znano, je tudi med koroškimi Slovenci druga svetovna vojna zapustila hude rane. Ne samo krute človeške bolečine in rane, ampak predvsem – kot posledica vojnega obdobja – ideološko razcepljenost maloštevilčne narodne skupnosti na Koroškem.

Dr. Joško Tischler se kot predsednik Slovenske prosvetne zveze na avstrijskem Koroškem upravičeno ni bil pripravljen ukloniti diktatu komunističnega režima v Sloveniji in Jugoslaviji in je skupaj z enako mislečimi rojaki leta 1949 ustanovil Narodni svet koroških Slovencev, da bi tako slovenski narodni skupnosti na Koroškem s politiko samostojnosti zagotovil svoboden in demokratičen razvoj. V svojem narodnopolitičnem in kulturnem delu je našel podporo tudi pri koroškimi Slovencem naklonjenih osebnostih iz vrst slovenske emigracije. Dr. Tischler se je posebno zavzel za obnovitev Mohorjeve družbe, katere direktor je postal dr. Hornbock. Zaupal je zavezniškim silam in demokratični Avstriji, da bo koroškimi Slovencem dobra domovina ter jim bo zagotovila enakopravnost in zaščito.

Avstrijska državna pogodba, podpisana leta 1955, je kot mednarodnopravni akt to upanje še posebno podkrepila. Ob vseh upanjih so sledila mnoga razočaranja skozi več desetletij. Nemškonacionalne sile so prav na Koroškem našle v strankah močnega zaveznika. To zavezništvo je doseglo višek, ko so se leta 1972 podirale dvojezične table, ki so bile postavljene po določilu državne pogodbe. Ta konfliktna situacija je v 70. in tudi v 80. letih privedla do hude asimilacije. Jezikovna podoba dvojezičnih vasi se je močno spremenila. Mnogo slovensko govorečih se je zaradi socialnega pritiska odločilo, da prestopi v skupino nemško govorečih, večinskega naroda na Koroškem. Sledil je čas, ko mnogo staršev svojim otrokom ni več posredovalo slovenske materine besede. Še posebno na območjih, kjer je ob jezerih zaživel turizem, so načrtno zatajili slovensko besedo in obstoj slovenske narodne skupnosti. Vedno znova so sledili napadi na dvojezično šolo, ki zagotavlja pouk v slovenskem jeziku pri vseh predmetih. Sledil je zakon, ki je določal, da lahko koroški Slovenci uveljavljamo slovenščino kot uradni jezik samo v tistih občinah, kjer je najmanj 20–odstotni delež

slovensko govorečih. Za dvojezične krajevne napise pa niti ta delež ni zadostoval, predpisan je bil 25-odstotni delež. Restriktivni zakon torej podpira slovensko narodno skupnost tam, kjer je njen delež še visok, ne pa tam, kjer je manjšina številčno itak že šibka. Kot hrbtnica vseh zavednih koroških Slovencev se je izkazala Slovenska gimnazija, sad delovanja njenega ustanovitelja, dr. Tischlerja. Manjšina, ki je skozi desetletja temeljila izključno na močni podpori Cerkve in kmečkega sloja, si je privzgojila nadpovprečno veliko število izobražencev, in to na vseh področjih družbenega življenja. Kljub temu pa so še danes duhovniki pomembni stebri slovenskega življa po koroških občinah. Tudi škofje, pred kratkim nam je bil dodeljen nov škof, so vedno poudarili, da je in da bo Cerkev koroškim Slovincem domovina. Novi nemško govoreči škof iz Nižje Avstrije je že pri prvi slovesni maši na Krki pridigal v lepo govorjeni slovenščini in tako izrazil odnos krške škofije do slovenskih vernikov.

Ravno tako pomembno vlogo odigrava za narodno manjšino kulturna dejavnost. Brez kulturnih društev bi ne bilo potrebne jezikovne izobrazbe, ki smo si jo pridobili skoraj vsi na odrskih deskah. Igralska dejavnost je bila najpomembnejša dejavnost za ohranjanje lepo izgovorjene slovenske besede skozi stoletje.

V zadnjih desetih letih, predvsem po osamosvojitvi Slovenije, pa doživljamo čas

temeljnih sprememb. Imenoval bi to čas nekega prehodnega obdobja z novimi perspektivami in tudi z različnimi nevarnostmi. Samostojnost Republike Slovenije je prinašala med koroške Slovence ne samo ponos, temveč tudi mnogo upanja in pričakovanja. Slovenščina, je kot jezik pridobila kvaliteten prizvok tudi med Korošci. Spremembe v Sloveniji pa so med nas prinašale ponovno prepir in razhajanja. Skoraj deset let smo doživljali ponoven ideološki razcep in različne pristope k političnemu reševanju odprtih vprašanj slovenske narodne skupnosti na Koroškem. V času, ko so se zaradi generacijskih sprememb polagoma spremenili tudi razni pogledi avstrijskih političnih predstavnikov do vseh manjšin v Avstriji in v času, ko so nemškonacionalne sile predvsem zaradi državnosti Slovenije zgubile vsaj del svojega vpliva na avstrijske stranke, so prepiri med obema političnima organizacijama dosegli višek. Posledica tega je bila neka politične asimilacija, to pomeni, da se je vedno več pripadnikov narodne skupnosti oddaljilo in poslovilo od lastnih političnih predstavnikov. V istem trenutku pa je seveda mlajša generacija narodne skupnosti, tudi pod vplivom globalnega razvoja, šla nove poti, namreč, da le kvalitetna ponudba in perspektivni projekti lahko nagovorijo mladega človeka, ne pa stalna in brezpogojna vključitev v politično dejavnost. Pod takšnimi pogoji niso bile in še vedno niso možne množične politične manifestacije koroških Slovencev, kar nas seveda slabi. Soočeni

smo s pojavom, ki ga označujemo z rekom "generali brez vojakov".

Ob teh dogajanjih znotraj slovenske manjšine pa je bilo samoumevno, da ni bilo mogoče doseči pozitivnih sprememb za slovensko narodno skupnost, ne v Ljubljani ne na Dunaju, še manj v Celovcu. Veljal je vedno isti odgovor vlad, da dokler narodna skupnost ni enotnega mnenja, nič ni možno. V tem času je Slovenija napredovala in se zapisala prioritetenemu cilju, namreč, da postane članica Evropske unije. To navsezadnje tudi pomeni, da se vsa druga vprašanja – tudi manjšinska – podredijo temu cilju. Tudi v Avstriji in na Koroškem se je politična realnost bistveno spremenila. Nova vlada na Dunaju, ki je mednarodno sprožila precej ogorčenja, in ne nazadnje politični uspeh J. Heiderja na Koroškem, ki je postal deželni glavar z močnim vplivom tudi na avstrijsko zvezno vlado. Tudi v Sloveniji so volitve in menjave vlad manjšini onemogočale dolgoročen strateški dogovor.

Volitve Narodnega sveta koroških Slovencev leta 2000, pri katerih je lahko vsak koroški Slovenec, ne glede na ideološko pripadnost, sodeloval in neposredno izvolil tudi predsednika, so bile pod vsemi navedenimi predpogoji pomemben in potreben generacijski premik znotraj narodne skupnosti. Kot predsednik, ki sem bil izvoljen od več kot dveh tretjin volilnih upravičencev, sem dobil jasen nalog volivcev. Namreč, da si maloštevilna manjšina ne more privoščiti

več razdvojenosti in hudih konfliktnih situacij znotraj narodne skupnosti kot tudi ne v odnosih do vlad v Avstriji in Sloveniji. Ker sem sam od mladostnih let naprej bil aktivno vključen v slovenskih društvih kot tudi v komunalni politiki, sem vsak dan doživljal razkorak med mišljenjem pripadnikov narodne skupnosti na podeželju in linijo političnega vodstva v Celovcu. V domači občini, kjer slovensko besedo še večina prebivalcev uporablja, doživljam, kako ista beseda pri najmlajših umira. Doživljam, da mladina, ki ni bila neposredno vključena v kruta dogajanja vojne generacije, sprejema izzive modernega časa in se odpoveduje mnenju »da je Slovenec žrtev« in s tem tudi neki politični samozavesti. Ob tem pa zaznavam, da vedno več tistih, ki so se poslovili od narodne skupnosti, spet iščejo narodne korenine. To potrjuje dejstvo, da se od leta do leta vedno več otrok prijavi k dvojezičnemu pouku, kar je hkrati tudi izraz gospodarskega razvoja na obmejnem območju Slovenije in Avstrije. Ob tem pa je treba poudariti, da niti tretjina otrok, prijavljenih k dvojezičnemu pouku, pri vstopu v prvi razred ljudske šole ne obvlada ali ne govori slovenskega jezika. To je dokaz, da slovenščina kot pogovorni jezik v družinah izumira, in to bo lahko kljub pozitivnemu razvoju in dobremu sodelovanju Avstrije in Slovenije usodno. Postavlja se nam vprašanje: ali to pomeni konec koroških Slovencev v tem tisočletju?

Zavedajoč se težkega izhodišča sem se kot relativno še mlad predsednik zaobljubil,

da ne bom delal usodne napake, namreč s stalnim jamranjem in negativnimi pristopi odvzeti človeku še zadnjo voljo, da s skupnimi močmi morda le še ustavimo ta razvoj. Zato sem se kot zastopnik narodne skupnosti odločil za pot pogovora, dialoga in pogajanja z vsemi za nas pomembnimi strukturami.

Nisem zastopnik stranke in s tem tudi ne izvoljen, da grem v ideološko bitko znotraj narodne skupnosti in tudi ne z različnimi vladami. Moja in skrb vseh naj velja našemu človeku, ki v svojem vsakdanjem življenju ohranja in krepi slovensko besedo na Koroškem. Skrb velja krepitvi južno koroškega prostora in s tem tudi povezovanju na vseh področjih z Republiko Slovenijo. V skupni Evropi mora biti naš skupen cilj ohranitev in krepitev Evropsko regije in kulturne ter jezikovne raznolikosti in v to spada tudi naš slovenski svet. Prvi in najbolj važen korak pa je bil, da se najdemo koroški Slovenci – ne glede na ideološko pripadnost – pri eni mizi in da se s skupno govorico nastopamo pri srečanjih z našimi sogovorniki. Zavedajoč se, da po desetletjih prepira to ni enostavna naloga in kljub temu potrebna, lahko danes trdim, da nam je ta korak uspel. Da je nam vsem ohranitev narodne skupnosti skupna skrb in se vse drugo temu podredi. Da smo uspeli, da Koordinacijski odbor, ki sta ga ustanovili obe krovni organizaciji kot usklajevalno telo, demokratično odloča in s tem ne daje več možnosti dvojne politike.

V prvem letu novega tisočletja smo

zaorali ledino, ki bo lahko perspektivna, predvsem, ker si Slovenci sami sebi nismo več največji sovražniki. Za mednarodne politične opazovalce pa je bil zanimiv tudi pristop nove avstrijske zvezne in deželne vlade do slovenske manjšine. Odprl se je kvaliteten dialog med predstavniki manjšine in vlade. To, kar niti v času absolutnih večin socialdemokracije ni bilo možno, namreč obravnavati odprta eksistenčna vprašanja slovenske manjšine, je leto dni del konstruktivnih pogajanj. Ta politika dialoga je seveda med obema narodnima skupinama pozitivno odmevala, seveda pa pridobila tudi krog kritičnih ideoloških ali neideoloških članov narodne skupnosti. Istočasno je tudi ustavno sodišče razsodilo elementarna vprašanja, zagotovljena iz avstrijske državne pogodbe, kot je znižanje procentne klavzule za uradni jezik, dvojezičen pouk tudi za 4. razred v ljudskih šolah in uveljavitev javne dvojezične šole za Celovec. Zvezna vlada in avstrijski parlament sta po pogajanjih z manjšino sklenila ustavno določilo, ki zagotovi manjšini podporo, zaščito in pospeševanje. Ravno tako je Avstrija ratificirala Evropsko listino o regionalnih in manjšinskih jezikih, ki daje manjšinam tudi pomembne Evropske pravne okvire. Pogajanja z deželnim glavarjem in strankami pa še vedno tečejo. Kljub raznim internim pritiskom, da nova politična opredelitev manjšine za dialog ne rodi sadov, sem danes vesel, da smo te interne napade premagali. Po desetletjih smo zagotovili koroškim Slovencem celodnevni slovenski radijski spored pod

vodstvom avstrijske radiotelovizije, ki je za prihodnje leto zagotovila 20 milijonov šilingov za naše programe.

Najmanj tako pomembni so naši otroški vrtci, ki smo jih ustanovili in obdržali samo s podporo Republike Slovenije. Prvič v drugi avstrijski republiki je koroški deželni parlament sprejel deželni zakon za Slovence, ki bo zagotovil delovanje in financiranje vseh naših dvojezičnih privatnih otroških vrtcev. Tudi je bila prvič po 80. letih Slovcem dodeljena posebna plebiscitna podpora. Plebiscit iz leta 1920 je bil desetletja enostransko prikazan. Lani smo deloma uspeli to sliko popraviti. Tudi glede dvojezičnih napisov sem bil v lastni občini priča, da so se kaŕipoti, ki jih je zakon že 24 let zagotavljal, končno postavili. Po desetletjih neuspehov in konfliktov rešujemo korak za korakom važna vprašanja. Diaiog seveda ne pomeni, da smo vsi istega mnenja, pomeni pa trud za rešitev odprtih vprašanj pri okrogli mizi.

Ob vsem tem se zavedam, da bo treba za prihodnost spremeniti organiziranost koroških Slovcencev in skupno s sosednjimi regijami izdelati koncept južne regije v Evropski uniji. Čezmejno sodelovanje in programi pospeševanja EU nudijo izrazito dobre možnosti krepitve skupnih regij na vseh področjih. Slovenska vlada se opredeluje za vključitev manjšinskih organizacij v skupne meddržavne programe. Pomembno pri tem bo, ali je manjšina most med obema državama, čez katerega se hodi, ali pa pomemben

mozaik, brez katerega ne more nastati celovitost slike. Za take izzive pa potrebujemo izredno profesionalen in strokoven kader. Potrebujemo tudi jasno opredelitev slovenske države najmanj na dveh ravneh. Prvo in pomembno vprašanje bo, kako ob vsej odprtosti in upoštevanju evropskih norm zagotoviti čimveč "slovenskega" v slovenski državi. To ni samo vprašanje materialnih dobrin, ampak tudi duhovnih. Navsezadnje želimo ohraniti slovenščino kot enakopraven in spoštovati jezik v Evropi. Kot potrebuje slovenska manjšina in slovenske skupnosti po svetu močno in zavestno jedro, to potrebuje tudi država v odločilnih notranjih pozicijah. Drugo vprašanje je, ali smo zamejci moteč faktor, zapisan v slovenski ustavi ali pa potreben državni interes. Država, ki pristopa kot članica k Evropski uniji, mora iz državnih interesov zaščititi jezikovno mejo v notranjosti sosednjih držav, kjer živijo njene manjšine. Slovenski svet, brez meja, mora iz takega strateškega mišljenja izrabititi vse možnosti krepkega sodelovanja. To vključuje še posebno gospodarsko sodelovanje in s tem krepitev socialne varnosti posameznika. V kulturi, predvsem v pevskih zborih, ta skupen kulturni prostor vsaj deloma že živi. Kaj pa politika, ali daje predpogoje za vse segmente družbenega življenja? Samokritično ocenjujem, da se slovenski svet preveč giblje v smer folklorizacije. Ob vseh tehničnih iznajdbah modernega časa še vedno ne obstaja mreža Slovcencev doma in po svetu, da bi lahko krepili našo narodno zavest, predvsem pa usmerjali

delovanje s skupnimi močmi v prihodnost. Še vedno opažam, da tu in tam ni zaželjeno to kar Slovenci najbolj potrebujemo - združitev vseh naših sil in sposobnosti za ohranitev naše kulturne dediščine in materine besede. Slovenci moramo končno uresničiti profesionalno mrežo, ki bo omogočala več kot pevske nastope, več kot samo romantičen ali boleč pogled na našo zgodovino. Omogočimo našim otrokom in naši mladini, da se srečajo in spoznajo, da je slovenski svet več kot biti nekje na prepihu večjih narodov sveta. Združimo gospodarske sile in odprimo s tem perspektive, ki jih nujno potrebujemo v času globalizacije. Zagotovimo redno poročanje in izmenjavo informacij preko skupne spletne strani, ki bo okno za širni svet. Kjerkoli potrebujemo partnerje, jih sprva poiščimo med Slovenci po svetu in doma, posebno če s tem lahko ohranimo prepoznavnost slovenstva.

Zagotovimo skupen fond, da bomo naši mladini lahko ponujali najboljšo izobrazbo in znanje širom sveta. Republika Slovenija naj odpre možnosti, da v svetovnih metropolah za določen čas vključuje naše pravne in druge strokovnjake. Kvalitetna jezikovna izobrazba v jezikih sosedov je izziv, ki ga moramo naši mlajši generaciji

zagotoviti. Izkoristiti pa moramo vse to, kar nam še posebno slovenska država ponuja. Nova državna sekretarka gospa Tovornikova želi na podlagi razpisov zagotoviti vsaj del podpore za skupne projekte. Predlagam, da načrtno izvajamo projekte, ki še posebno nagovorijo mlade. Slovenske šole in povezovanje le-teh z našimi šolami je prvi potreben korak. Tehnična usposobitev teh šol naj bo del takšnih projektov. Sem spada, da vsi mi dajemo kritične pripombe in inovativne ideje slovenski državi in tako pomagamo izboljšati sodelovanje.

Po desetih letih samostojnosti Slovenije bo čas, da ob vseh sanjah, upih, razočaranjih in uspešnosti ter neuspešnosti končno zagotovimo dolgoročen strateški interes vseh Slovencev, kjerkoli živimo. Začnimo danes mi, da bomo jutri s ponosom ugotovili, da naši otroci z močno hrbtenico, samozavestno in z navdušenjem govorijo lepo slovensko materino besedo. S tem bo kljub maloštevilnosti slovenskega naroda prepoznavno naše slovensko bitje.

Želim nam vsem, da bi uspeli pri tej naši pomembni nalogi v prepričanju da bodo še rodovi za nami ponosni Slovenci in ponosne Slovenke.

SKLEPI PLENARNEGA ZBORA CERKVE NA SLOVENSKEM “IZBERI ŽIVLJENJE”

Poglavje 1. Človek na prelomu tisočletja

1. (20) Slovenska škofovska konferenca naj pospešuje zgodovinske raziskave, ki bodo ovrednotile vlogo krščanstva na slovenskih tleh, še posebej v času reformacije in po njej.

2. (25) Slovenska liturgična komisija naj pripravi slovenski martirologij in pastoralna navodila za uporabo.

3. (41) Ker je pri vseh pastoralnih načrtovanjih in odločitvah potrebno upoštevati dejansko stanje, naj se Pastoralni institut pri Teološki fakulteti v Ljubljani strokovno primerno okrepi, da bo lahko raziskoval dejansko stanje vernosti in moralne zavesti sodobnega človeka pri nas.

4. (32) Slovenski pastoralni svet naj poskrbi, da bodo pastoralni načrti v vzgoji in izobraževanju vključevali tudi skrb za okolje.

Poglavje 2: Cerkev v službi človekovega življenja

1. (49) Okrepiti je potrebno razširjanje in poznavanje družbenega nauka katoliške Cerkve. To je predvsem naloga Komisije Pravičnost in mir.

2. (51) V skladu z načelom subsidiarnosti naj Komisija za območno pravo definira pristojnosti različnih cerkvenih organizmov in služb.

3. (54) Slovenska škofovska konferenca naj ustanovi “Urad za zakonodajo”, ki bo stalno spremljal nastajanje in spreminjanje civilne zakonodaje, še posebej glede vprašanj svobode veroizpovedi in njenega uresničevanja na vseh ravneh družbenega življenja, predvsem pa glede vseh za kristjane pomembnih etičnih vprašanj.

4. (65) Vsi cerkveni organizmi, ki pokrivajo posamezna pastoralna področja, naj pod vodstvom SŠK in SPS v času treh let v skladu s besedilom plenarnega zbora izdelajo pastoralni načrt.

Poglavje 3. Cerkev, kraj skupnega življenja

1. (73) Pastoralne službe vseh slovenskih škofij naj za pospeševanje kulture dialoga za vse nosilce cerkvenih služb pripravijo različne delavnice komuniciranja.

2. (74) Slovenski ekumenski odbor naj preuči predlog s prvega zasedanja plenarnega zbora o velikem petku kot skupnem spravnem prazniku v Sloveniji.

3. (81) Komisija za martirologij naj nadaljuje z zbiranjem podatkov o pričevalcih za vero in jih teološko ovrednoti.

4. (84) Katoliškim založbam plenarni zbor predlaga, da pripravijo pregledne in jasne informacije v obliki zloženke ali drobne publikacije o pojavu sekt in novodobnih gibanj.

5. (84) Slovenski katehetski odbor naj v katehetski načrt vključi področje sekt in novodobnih duhovnih gibanj.

6. (84) Teološka fakulteta in Pastoralne službe naj posvetijo sektam in novodobnim gibanjem trajno in sistematično pozornost.

Poglavje 4: Krščansko občestvo pričuje, oznanja, slavi in služi.

Poglavje 4.1: Pričevanje

1. (87) Plenarni zbor naroča, da se v skladu z razumevanjem koncilskega

modela župnije pospešuje ustanavljanje različnih občestev na župnijski in dekanijski ravni.

2. (90) Različne oblike organiziranega življenja vernikov, ki podpirajo poslanstvo laikov v Cerkvi in družbi, naj se po župnijah predstavijo in tam, kjer je potrebno, na novo ustanovijo. Organizacije, ki želijo imeti katoliški značaj, se morajo vključiti v ustrezne cerkvene strukture ter si urediti pravno in formalno stanje. Povezani so v Svet katoliških laikov Slovenije (SKLS).

3. (94) Slovenski pastoralni svet naj pospešuje versko izobraževanje odraslih v vseh slovenskih škofijah.

4. (97) Po župnijah ali dekanijah naj se ustanavljajo misijske skupine ali krožki, ki bodo vodili in spodbujali delo za misijone. Delo naj vodijo referenti za misijone.

5. (99) Elektronski mediji so eno izmed pomembnih sredstev za novo evangelizacijo, zato mora celotno cerkveno občestvo skrbeti za njihovo širjenje in gmotno podpiranje, SŠK pa naj skrbi za ustrezne kadre.

6. (99) Katoliški časnikarji naj poživijo svoje stanovsko združenje in medse povabijo tudi novinarje, ki v necerkvenih javnih glasilih pripravljajo prispevke o cerkvenem življenju.

7. (99) Slovenski odbor za sredstva družbenega obveščanja (SOSDO) naj se

na novo oblikuje. Skrbi naj za kakovost, usklajevanje in racionalizacijo med založbami, tiskovnimi društvi in drugimi medijskimi hišami.

8. (99) Ko bo SŠK ustanovila tajništvo SŠK, naj vanj vključi Tiskovni urad, ki bo pod neposredno pristojnostjo enega od škofov.

9. (99) Plenarni zbor predlaga, da Teološka fakulteta v okviru svojega izbirnega programa uvede oblike sistematičnega izobraževanja za medije in to razširi na vse pastoralne delavce.

10. (105) Slovenska škofovska konferenca naj v sodelovanju z vzgojno-izobraževalnimi ustanovami in redovnimi skupnostmi spodbuja prostorsko in kadrovske kakovost katoliških gledaliških dejavnosti.

11. (106) Plenarni zbor podpira ustanovitev ateljeja za duhovno umetnost, kjer se bodo lahko zbirali umetniki, ki se navdihujejo ob evangeljskih vrednotah.

12. (109) Slovenska liturgična komisija (SLK) naj ustanovi Komisijo za cerkveno glasbo, ki naj v sodelovanju s sorodnimi ustanovami skrbi za redno izobraževanje organistov in zborovodij ter usmerja revijo Cerkevni glasbenik, da bo pastoralno uporabnejša.

Poglavje 4.2: Kristjanova odprtost za skrivnostno in sveto

1. (114) Škofijske liturgične komisije (ŠLK) naj v povezavi z dekanijskimi liturgičnimi komisijami poskrbijo za stalno liturgično in biblično izobraževanje sodelavcev: bralcev, izrednih delivcev obhajila in organistov. SLK pa naj priskrbi smernice za liturgično vzgojo ministrantov. Le-te naj vključujejo tudi biblični vidik.

2. (114) Plenarni zbor daje pobudo, da se postopoma uveljavi praksa odraslih izrednih delivcev obhajila v vseh večjih župnijah. Kandidat naj se umesti s predpisanim liturgičnim pravilom.

3. (117) Da bi bili bolniki in ostareli, ki se ne morejo udeležiti nedeljskega bogoslužja, deležni njegovih sadov, naj župnije poskrbijo za delivce obhajila na domu.

4. (118) Kadar obhajamo bogoslužje z manjšimi skupinami, na primer z družinami, otroki, mladino, ostarelimi in bolnimi, velja upoštevati Navodilo o mašah malih skupnosti in Pravilnik za maše z otroki.

5. (119) Slovenska škofovska konferenca naj v sodelovanju s SLK pripravi navodila glede liturgičnih oblačil laičkih sodelavcev pri bogoslužju.

6. (119, 121, 129) Slovenska liturgična komisija naj poskrbi za različne

pripomočke za družinska bogoslužja in pripravo družin na praznična župnijska bogoslužja.

7. (120) Komisija Pravičnost in mir naj budno spremlja vse oblike kršenja nedeljskega počitka in naj se na zlorabe sproti odziva.

8. (121) Slovenska liturgična komisija naj na vse slovenske občine naslovi pobudo za postavitvev primernih obeležij z urnikom nedeljskega bogoslužja.

9. (122) Slovenska liturgična komisija naj poskrbi za dobro obveščenenost o vseh oblikah bogoslužij v počitniških in dopustniških krajih. V ta namen naj se vsako leto pred počitnicami izda primerna večjezična publikacija, po možnosti v sodelovanju s civilnimi ali državnimi ustanovami.

10. (123) Plenarni zbor daje pobudo, da se molitveno bogoslužje občasno poveže s sveto mašo. SLK naj pripravi sodobni molitvenik za odrasle.

11. (134) Slovenska liturgična komisija naj preveri navodila o uporabi bogoslužnega prostora v druge namene, in če je potrebno, naj se jih spremeni, dopolni ter objavi v Sporočilih slovenskih škofij.

Poglavje 4.3: Življenje z Jezusom Kristusom v zakramentih

Zakramenti uvajanja

I. (136) Medškofijski odbor za družino pri SPS naj na podlagi besedil o zakramentih za vsak zakrament posebej pripravi drobne knjižice ali zloženke, na katerih bo poljudno povzeta vsebina posameznega zakramenta, zapisane pa bodo tudi naloge nosilcev zakramentalne pastorale, njihove pravice in dolžnosti.

2. (140) Slovenska oznanjevalna komisija naj poskrbi za pripomočke za dobro pripravo za prejem zakramenta svetega krsta ter za pastoralo krščencev in njihovih družin po prejemu zakramenta.

3. (160) Odbor za katehumenat pri Slovenski oznanjevalni komisiji naj izdela vsebinske in metodološke pripomočke, ki so prilagojeni različnim starostnim obdobjem katehumenov

4. (160, 170) V vseh slovenskih škofijah naj velja, da vse tri stopnje katehumenata odraslih (predkatehumenat, katehumenat in mistagogija) trajajo praviloma eno leto in pol. V času mistagogije naj bo vsaj deset zaporednih srečanj v krajšem časovnem obdobju, kasneje v obdobju enega leta mesečna srečanja, po tem času pa naj bodo srečanja vsaj enkrat na leto.

5. (180) Na začetku leta birme vsak boter podpiše izjavo, s katero dokazuje, da

izpolnjuje pogoje za botrstvo. Besedilo izjave pripravi SPS.

6.(195) Slovenska škofovska konferenca imenuje komisijo v okviru SPS, ki bo spremljala razvoj birmanske pastorale obeh pristopov v naslednjih petih letih. Ta komisija bo na podlagi strokovne analize stanja SŠK pripravila predloge za nadaljnje odločitve na tem področju.

7. (195) Slovenski katehetski odbor je v sodelovanju z drugimi medškofijskimi telesi odgovoren za izdelavo programa birmanskega uvajanja, ki začne veljati, ko ga potrdi SŠK.

8. (196, 199) Župnik naj v program birmanskega uvajanja vključuje aktivno sodelovanje birmancev pri karitativno-socialnih dejavnostih in pri liturgičnem življenju Cerkve ter pripravlja redna srečanja s starši in botri birmancev. Birmovalec ali njegov zastopnik naj pred birmo pri srečanju z birmanci poudari vprašanje njihovega konkretnega vključevanja ali angažiranja v krščanskem občestvu.

9. (199) Birmanska slovesnost naj se redno časovno loči od vizitacije in osebne srečanja škofa z birmanci oziroma župnijo. Tako bo tudi več časa za temeljito srečanje predvsem s tistimi verniki, ki dejavno sodelujejo v župnijskem občestvu.

10. (202) Slovenski katehetski odbor naj skupaj z odgovornimi za mladinsko

pastoralo začne s pripravo katehetskega načrta za obdobje po bimu.

11. (204) Voditelji birmanskih skupin naj se stalno in redno izobražujejo. Za to poskrbi župnik sam ali pa jih napoti na Teološko pastoralno šolo, v Šolo za animatorje in podobne oblike izobraževanja. Vse oblike izobraževanja naj jasno določijo ciljno skupino in doseženo stopnjo usposobljenosti.

12. (207) Slovenska liturgična komisija naj pripravi praktična navodila za sodelovanje pri maši, ki bodo poenotila različno prakso po naših župnijah, zlasti kar zadeva telesno držo pri posameznih delih bogoslužja. Navodila bo potrdila SŠK.

13. (214) Po uvedbi devetletke naj bo prvo sveto obhajilo po dveh ali treh letih verouka.

14. (216) V okvir priprave na prvo spoved spadajo tudi obhajanja samostojnih spokornih bogoslužij. Prva spoved naj bo kakšen teden pred prvim obhajilom, ni pa primerna praksa, da je časovno preveč oddaljena od prvega obhajila.

15. (218) Slovenska liturgična komisija naj pripravi primerno gradivo za skupno molitev in češčenje Najsvetejšega.

Zakramenta ozdravljanja

16. (221) Pri oznajevanju je vedno znova potrebno ovrednotiti sveto popotnico kot zakrament umirajočih, ki ga je vernik dolžan prejeti, če mu je to le mogoče.

17. (226, 235) Urnik spovedovanja v župniji naj bo praviloma oznanjen in zapisan tako kot urnik za maše. V večjih mestih bi morali poskrbeti, da je eden od duhovnikov vedno na voljo za spoved v eni od mestnih cerkva. Tudi ta urnik naj bo objavljen v drugih mestnih cerkvah.

18. (226) Slovenska liturgična komisija naj pripravi navodila za ureditev spovednic v skladu s cerkvenimi predpisi, izpolnjevanje navodil pa naj preverjajo dekanı.

I 9. (23 8) Župniki naj vsaj nekajkrat na leto poskrbijo, da pride v župnijo spovedovat eden ali več spovednikov od drugod. V adventnem in postnem času se priporočajo samostojna spokorna bogoslužja in skupna priprava vernikov s posamično spovedjo. V tem primeru naj bo na voljo več spovednikov. Spoved naj po možnosti ne bo med mašo.

20. (239) V bolnišnicah in domovih za ostarele naj bodo urejene kapele, v katerih bodo lahko bolniki oziroma stanovalci pri maši, kjer se bodo zadrževali v osebni molitvi in bodo imeli možnost za duhovni pogovor z duhovnikom. Za to naj si prizadeva pristojni duhovnik na ozemlju svoje župnije.

Zakramenta služenja

21. (252) Po župnijah naj se pospešujejo različne oblike vzpodbujanja duhovnih poklicev, še zlasti molitev za nove duhovne poklice na veliki četrtek, vsak prvi četrtek ali soboto v mesecu, duhovne vaje, duhovno vodstvo in drugo. Spodbuda k stalni prošnji za duhovne poklice je lahko tudi molitvena zveza, ki naj se ustanovi po škofijah in razširi na župnije.

22. (264) Slovenska oznanjevalna komisija naj pripravi program za vzgojo za ljubezen in daljno pripravo na zakon, namenjen staršem, katehetom in voditeljem mladinskih skupin.

23. (267) Cerkev naj pride mladim naproti z ustanavljanjem posebnih svetovalnic za zaročence in mlade pare ter jim tako konkretno pomaga pri odločanju. Pri tem naj sodeluje z ustreznimi civilnimi ustanovami.

24. (273) Programi tečajev naj bodo v vseh škofijah vsebinsko in metodološko usklajeni. Zaročenca naj se prijavita domačemu župniku po možnosti šest mesecev pred poroko. Pri običajni obliki priprave na zakon naj obsega tečaj najmanj pet srečanj, med njimi pa naj bo po možnosti tedenski časovni razmik.

25. (280) Zaročni obred naj bo približno pol leta pred poroko, vendar ne med mašo.

Poglavje 4.4: Karitativna dejavnost

1. (298) Slovenska škofovska konferenca ustanovi Slovensko komisijo karitativnih dejavnosti (SKKD). Temu primemo naj članice prilagodijo svoja pravila V okviru SKKD-ja se lahko ustanovi poseben urad, ki bo spremljal sodelovanje med cerkvenimi karitativnimi ustanovami in državnimi službami.

2. (302) Slovenska komisija karitativnih dejavnosti pripravi merila in normative, ki jih bo potrdila SŠK. Iz njih naj bo razvidno, katera ustanova se lahko šteje za cerkveno in je z njo ustrezno organizacijsko povezana.

Poglavje 5: Življenje v Cerkvi

Poglavje 5.1: Vzgoja za medsebojne odnose v družini, pri katehezi, v Cerkvi in v šoli

Družina

1. (306, 310) Medškofijski odbor za družino pri SPS naj izdela enotna izhodišča za razumevanje posameznih vprašanj in meril za ustrežnejše organsko in usklajeno družinsko pastoralo. Med drugim naj skrbi, da se bodo po dekanijah ustanovile skupine mlajših zakoncev, ki bodo mladim znale predstaviti naravne metode uravnavanja spočetij.

2. (322, 326) Na škofijski ravni naj se

ustanovi »zavod« (Družinska šola), ki bo omogočil formalno-pravno in organizacijsko povezovanje vseh obstoječih oblik priprave na zakon, spremljanje zakoncev in oblikovanje novih programov tako za področje priprave na zakon kot tudi za druga področja družinske pastorale. Zavod bo s pomočjo svojih strokovnih sodelavcev skrbel za usposabljanje voditeljev, predavateljev in sodelavcev vseh programov pastorale družine. Ustanovi naj ustrezno število zakonskih svetovalnic.

Mladina

3. (335) Pastoralno delo z mladimi naj bo bolj načrtno in povezano. V ta namen naj se izdelajo pastoralni načrti na več ravneh: župnijski, dekanijski, škofijski in nacionalni. Na teh ravneh naj se ustanovijo Odbori za mladino.

4. (338) Za vzgojno delo z mladimi naj se redno usposablja čim več laikov. Izkušnje različnih tečajev in šol za animatorje naj se povežejo v Slovensko šolo za animatorje, med seboj pa naj se oblike usposabljanja razlikujejo glede na namen in zahtevnost.

5. (338) Teološka fakulteta naj ponudi bodočim duhovnikom in laičkim teologom ustrezno izobrazbo za delo na področju mladinske pastorale. V ta namen naj se vzpostavi sodelovanje med Teološko fakulteto, strokovnimi institucijami in pastoralnimi ustanovami.

6. (338) Pastoralna služba naj za duhovnike in druge pastoralne delavce uvede stalno izobraževanje za delo z mladino.

7. (340) Birmanska pasterala naj dobi vsebinske in metodološke obrise mladinske pastore. Otroška in mladinska pasterala pa naj se bolj celostno povežeta.

8. (340) Mladinska kateheza naj vsebuje močne prvine priprave na zakon, poleg spoznavno-katehetske pa naj sistematično razvija tudi karitativno, molitveno in liturgično razsežnost.

9. (340) Komisija za katoliško šolstvo pri SŠK naj spodbuja povezovanje dijaških organizacij v katoliških šolah.

10. (344) V univerzitetnih mestih naj se tam, kjer so pogoji; ustanovijo univerzitetne župnije z rednim duhovnikom.

Kateheza

11. (345) Slovenski katehetski odbor naj v sodelovanju s Katehetsko-pedagoškim inštitutom na Teološki fakulteti izdela katehetski načrt za vsa starostna obdobja in druge skupine na vseslovenski ravni. Usklajen mora biti z dokumentom plenarnega zbora, odobriti pa ga mora SŠK.

12. (361) V župnijah po Sloveniji, kjer živijo Romi, naj se jim ponudi celostno

oznanilo na njim primeren način.

13. (379) Župnije naj poskrbijo za ustrezne veroučne prostore.

Poglavje 5.2: Občestvo poklicanih: različne so službe, isti pa je duh

1. (398) Na ravni škofij naj se ustanovi Urad za laiške teologe in druge laike v cerkvenih službah. Njegova naloga je opredeliti status laikov v cerkvenih službah, definirati področja in naloge njihovega delovanja ter skrb za njihovo nenehno duhovno in strokovno oblikovanje. Laiškim teologom in diplomantom Teološke pastoralne šole pomaga pri organizaciji obvezne prakse v pastoralnih, vzgojnih in socialnih ustanovah. Pomaga jim pri iskanju možnosti zaposlovanja, skrbi za izvajanje enotnih pravil zavarovanja in pravičnega plačevanja, prizadeva si za ustanovitev posebnega sklada za financiranje.

2. (402) Škofije naj poskrbijo za poseben solidarnostni sklad za vzdrževanje duhovnikov v času njihovega pastoralnega delovanja, če so na revnejših župnijah. V času njihove ostarelosti ali bolezni naj poskrbijo tudi za domove za ostarele in bolne duhovnike.

3. (408) Slovenska škofovska konferenca naj določi program izobrazbe in duhovnega oblikovanja stalnih diaconov. Celotnemu Božjemu ljudstvu naj se predstavi pomen in potrebnost ustanove stalnega

diakonata.

4. (417) Slovenska škofovska konferenca in KORUS naj se dogovorita in uskladita glede vključenosti redovnih skupnosti v slovenski pastoralni načrt.

Poglavje 5.3: Strukture in gibanja v službi življenja v Cerkvi

1. (423, 424) Organizacijska shema Cerkve na Slovenskem (organigram) z vsemi škofijskimi, dekanijskimi, župnijskimi, redovniškimi in laiškimi strukturami naj se oblikuje kot priloga Sklepnega dokumenta plenarnega zbora, tajništvo SŠK pa naj jo redno ažurira. Na ravni SŠK naj se aktualna shema enkrat letno izda v tiskani in elektronski obliki na internetni spletni strani.

2. (428) Za boljše izvajanje nekaterih skupnih pastoralnih nalog je potrebno preveriti dosedanje razmejitev dekanij. Kjer so dekanije prevelike oziroma neustrezno oblikovane, naj se v času treh let na novo oblikujejo. Pri tem naj se upošteva lokalna samouprava.

3. (428) Po dekanijah naj se v treh letih ustanovijo dekanijski pastoralni sveti (DPS).

4. (428) Priporoča se, da vsaka dekanija za izvajanje skupnih dekanijskih nalog zaposli laškega teologa oziroma teologinjo ali drugega usposobljenega laika

5. (433) Svet katoliških laikov Slovenije (SKLS) naj vsako leto pripravi naslovnik z imeni in naslovi odgovornih za posamezno združenje, ki naj postane sestavni del naslovnika Cerkve na Slovenskem oziroma Naslovnika slovenskih škofij.

6. (454) Katoliška Cerkev na Slovenskem naj s pravoslavno Cerkvijo in slovenskimi evangeličani nadaljuje teološki dialog. V ta namen naj skupaj z njimi pripravlja teološke pogovore in simpozije tudi v mednarodnem merilu.

Poglavje 6: Katoličani in njihova skupnost v politični skupnosti

1. (470) V pogajanja med Cerkvijo in državo naj se vključi tudi prizadevanje, da bi cerkvena poroka imela civilnopravne učinke.

2. (470) Plenarni zbor Slovenski škofovski konferenci predlaga, da v pogajanjih z državo doseže takšne zakonske rešitve, ki bodo Cerkev kot enega izmed pomembnih lastnikov kulturnih spomenikov in naravne dediščine obravnavale kot enakovredno sogovornico pri iskanju rešitev med državo, kulturno-naravovarstveno stroko ter Cerkvijo.

3. (473) Zaradi verodostojnosti Cerkve pred javnostjo in zaradi potrebe po notranji prosojnosti in vzajemnosti je potrebno na vseh ravneh Cerkve na Slovenskem bolj

skrbeti za jasno preglednost virov prihodkov in odhodkov ter letno bilanco javno predstaviti.

4. (476) Zakonik cerkvenega prava zahteva gospodarsko in finančno preglednost ter nadzor. Zadeve in pristojnosti, ki niso dovolj določene, naj se pojasnijo in določijo z območnim pravom.

5. (480) Pregled finančnega poslovanja naj bo stalni predmet dekanove in škofove vizitacije v župnijah. Župnije in druge cerkvenopravne ustanove dajejo letno finančno poročilo o finančnem poslovanju.

**SKLEPI PLENARNEGA ZBORA
CERKVE NA SLOVENSKEM**

Družina, Ljubljana 2002

Številka v oklepaju pomeni odstavek, ki obravnava vsebino sklepa

Tiskanje Zrna SKI sponzorira **Grafika ŠPES**,
Novo mesto, Adamičeva 1.

France Cvelbar

Ob branju knjige **Jože Hlebš: Kozmos, evolucija, življenje** (Mohorjeva družba Celje, 2002)

Knjiga prof. Jožeta Hlebša, *Kozmos, evolucija, življenje* je vsota štirih esejev: *Izvor in nastanek vesolja, Razvoj ali evolucija živih bitij, Problemi in meje evolucionizma* in *Bit in bistvo življenja*. Nekateri med njimi so bili v skrajšani obliki objavljeni v *(Celovškem) Zvonu*. Predstavljajo sicer celoto, vendar jih je možno brati tudi vsakega zase.

V tej obravnavi so teme združene glede na tri osnovna človekova čudenja t.j. *kozmos kot fizično vesolje (vsemirje), evolucija in pojav življenja*. Na ta čudenja in z njimi povezana obče človeška vprašanja *od kod in zakaj (čemu)* dajejo odgovor religije. Za našo obravnavo bo izhodiščno učenje krščanstva, da je v začetku Bog ustvaril nebo in zemljo. S tem v zvezi naj takoj omenimo, da je prav krščanstvo s svojim pozitivnim odnosom do zemeljskih stvarnosti iz sebe rodilo *naravoslovno znanost* in oplemenitilo *filozofijo*, ki poskušata dati odgovore na gornja vprašanja na osnovi obče človeških spoznanj in znanstvenih analiz. V njihih sklepih nekateri spoznavajo, da končnih odgovorov ne vemo (in jih ne bomo vedeli), najglasnejši pa se ob tem vrtijo v

ozkem krogu in hočejo v zadnji razlagi za vsako ceno izključiti osebnega Boga Stvarnika ali pa pristajajo kvečjemu na boga, ki je eno z naravo.

KOZMOS – VSEMIRJE

Kozmos v fizikalnem pomenu je zvezdnato nebo nad menoj. Imenujem ga tudi *vsemirje*. *Kozmos - stvarstvo*, ki je v ozadju večine Hlebševega razpravljanja, pa je celokupnost živega in neživega sveta, skupnost vsega bivajočega. V obeh je osrednje vprašanje njun nastanek, v kozmosu-stvarstvu pa nas zanima predvsem tudi začetek in nastop življenja. *Kozmos-stvarstvo* (torej tudi *kozmos-vesolje*) sta podvržena evoluciji. Avtor s tem v zvezi prizadevno pokaže, kaj pravita znanost in filozofija (narave) o tem “kaj je izvir vesolja, kaj je evolucija in kako jo moramo pojmovati in končno, kaj je pravzaprav življenje”. Njegov “kaj?” vsebuje tudi lažja, a kljub temu odprta naravoslovna vprašanja “Kako deluje?”. Naravoslovni odgovori na ta vprašanja (kolikor jih je, veliko pa jih mora šele priti), so rezultat eksaktnih proučevanj, katerih osnovni postopki so

meritve. O teh odgovorih prof. Hlebš ne razpravlja. Predmet njegove obravnave so predvsem teorije, modeli, ki slonijo na merskih ugotovitvah ali pa na splošno človeških čutnih spoznanjih. Lahko jih na kratko označimo kot *Filozofija narave (Naravna filozofija)*, čeprav ta izraz lahko pri nekaterih avtorjih pomeni kaj določnejšega.

Nastanek vsemirja je prvo vprašanje vsakokrat, ko se zazremo v zvezdno nebo. Za pristaše judovsko krščanskega učenja je že omenjeni odgovor trdno postavljen: "V začetku je Bog ustvaril nebo in zemljo." Velik del zahodne filozofije narave pa je se vrtil okrog dokazovanja, da stvarstvo Boga ne potrebuje. Odgovor na to vprašanje iščejo ob vnaprejšnji predpostavki, da vprašanje o Bogu sploh ni dopustno vprašanje. Pri tem uporabijo (pogosto izkrivljene) kozmološke ali pa tudi druge naravoslovne izsledke.

Med naravoslovno-kozmološkimi, mersko podkrepjenimi trditvami, sta najpomembnejši tile: *vesolje je končno* (vsebuje več milijard galaksij) in *vesolje se širi*. Trditvi sledita iz astronomskih opazovanj in iz merjenja spektra svetlobe, ki jo sevajo zvezde. Merjene spektralne črte za nekatere značilne atome v zvezdah najdemo pri nekoliko večji valovni dolžini, kot jo izmerimo pri svetlobi mirujočih svetil na zemlji. Premik črt k večjim valovnim dolžinam (proti rdečemu delu spektra) pa je značilen za svetila, ki se gibljejo. Tak premik pri svetlobi iz zvezd (k valovni dolžini rdeče svetlobe – *rdeči*

premik) se da torej razložiti s predpostavko, da se ta nebesna telesa oddaljujejo od nas. Presenetljiva je ugotovitev (*Hubbleov zakon*), da je njihova hitrost tem večja, čim bolj so od nas oddaljena. Nebesna telesa se oddaljujejo v vseh smereh. (To širjenje vesolja najbolje ponazorimo s sistemom balonov, ki so vgrajeni drug v drugega in so na njih narisane galaksije. Ko take balone napihujemo, se vse zvezde oddaljujejo med seboj). Če se je vesolje širilo tudi v preteklosti, iz preproste ekstrapolacije sledi, da se je nekoč začelo širiti. Kozmologi so ob razumnih predpostavkah izračunali, da se je to zgodilo pred okrog 15 milijardami let. To rojstvo vesolja imenujejo "*veliki pok (Big-Bang)*".

Tudi z naravoslovnega stališča je pri tem najzanimivejše vprašanje kaj pravi model o dogajanju ob samem začetku, t.j. ob $t = 0$. Če omenjena preprosta ekstrapolacija vesolja na začetek velja, bi moralo biti tedaj vesolje neskončno majhno in bi moralo torej biti neskončno gosto. Takega stanja pa kozmologi, čeprav podprti z matematičnim orodjem, niso sposobni obravnavati. Vendar se jim ob pomoči znanja o osnovnih delcih snovi odpre vsaj približna slika dogajanja že po izredno kratkem času 10^{-43} sekunde. Tedaj naj bi imelo vesolje temperaturo $5 \cdot 10^{33}$ Kelvina in gostoto 10^{39} g/cm³. V času $t = 0,01$ sekunde postane slika že oprijemljivejša. V tem času je temperatura "le še" 10^{11} Kelvina, vesolje pa sestavljajo predvsem fotoni, poleg njih

pa še elektroni in nevtrini s svojimi antidelci. Prisotnih je nekaj protonov in nevtronov, vendar visoka temperatura in fotoni preprečujejo večanje njihovega števila. Ob času $t = 14$ sekund, ko pade temperatura na $3 \cdot 10^9$ Kelvina, se elektroni in njihovi antidelci pozitroni anihilirajo, pri tem nastanejo novi fotoni. Tvori se helij, ki doseže delež 25 %, ostalo so protoni. Od tu naprej se vesolje še nadalje ohlaja in po milijon letih pade njegova temperatura na 3000 K, ko se iz nukleonov in elektronov tvorijo atomi. Snov v atomarnem stanju je veliko manj občutljiva na razdiralne fotone in tako so dani pogoji za nastajanje ozvezdij in zvezd. V njih pod velikim pritiskom nastajajo težki elementi (v razmerju, kot so ga našli tudi s poskusi ob pospeševalnikih).

Približno čez 10^{10} let se pojavi na zemlji življenje in končno tudi človek, ki danes poskuša rekonstruirati proces, ki je omogočil njegov obstoj.

Temperatura elektromagnetnega sevanja v vesolju naj bi po računih kozmologov do danes padla na vsega 3 K. Ko so leta 1965 eksperimentalno ugotovili, da je vesolje napolnjeno z elektromagnetnim sevanjem s to temperaturo, so si pristaši prapoka oddahnili. To še posebej velja v zadnjih letih, ko so meritve pokazale, da se tudi moč prasevanja ujema z izračunano vrednostjo. Poleg tega pa vse raziskave kažejo, da je gostota snovi v vesolju manjša od $7 \cdot 10^{-30}$ g/cm³, kar je pogoj za to, da se bo vesolje kar naprej širilo.

V zvezi z modelom prapoka so veliko

zanimanja deležna prizadevanja svetovno znanega (invalida) *S. Hawkinga*, da bi v "svetovni enačbi" pri opisu prapoka obšel težave z obravnavo dogajanja v samem začetku ($t = 0$). Predlaga, da podobno kot pri vesoljskem prostoru, ni začetka, ne konca. Tega tudi ni pri vesoljskem času in torej ni trenutka stvarjenja. V tej sliki vesolje ne more biti niti ustvarjeno niti uničeno. Stvarnik je odveč. Vendar je *Hawking* prezrl, da v judovsko-krščanskem učenju Bog ni tisti, ki je vesolje samo ustvaril, ampak ga predvsem tudi vzdržuje. Torej ima stvarnik svoje mesto tudi v *Hawkingovem* modelu. Zanimivo je, da sam *Hawking* pri svojem razpravljanju naleti na to oviro. Njegova matematična obravnava sloni na začetnih pogojih, ki vsebujejo snov z danimi lastnostmi. Ta snov pa je popolnoma prigradna, saj bi lahko bila tudi popolnoma drugačna. Snov pa je pač takšna, kakršna je izšla iz Stvarnikovih rok.

Model prapoka ne nasprotuje učenju o stvarjenju sveta, nasprotuje pa zakonu o ohranitvi energije (vključno z deležem energije, ki v skladu z *Einsteinovo* enačbo pripada masi). Zaradi tega so mnogi namesto prapoka iskali drugačne modele za razvoj vesolja. Naj omenim samo model oscilirajočega vesolja. Nekateri govorijo o zaporedju prapokov. Po tem modelu naj bi današnjemu obdobju širjenja vesolja sledilo obdobje krčenja in spet širjenja itn. V tej sliki naj bi bilo vesolje večno in naj ne bi imelo ne začetka, ne konca. S tem v zvezi je zanimivo, da tako ponavljajoče se ali

večno vesolje poznajo vse druge religije in kulture, vključno z antičnimi (*Aristotel*), razen judovsko-krščanskega učenja. Zanimivo je tudi, da je *Aristotelovo* učenje o večnem vesolju spravil v sklad s krščanskim učenjem *sv. Tomaž Akvinski* že v 13. stoletju. Najprej je razumsko dokazal, da sveta ni mogoče razložiti, če ne bi bil ustvarjen. Vse ustvarjeno pa ima svoj izvor v Stvarniku in je od njega popolnoma odvisno. Odvisnost pa je metafizična in ne časovna.

Model prapoka, ki torej, vsaj na prvi pogled, neposredno pušča prostor za Stvarnika, pa izrecno zavračajo celo nekatere krščanske ločine, posebno v ZDA, češ da se izračunana starost vesolja ne ujema s svetopisemsko starostjo, po kateri naj bi bilo vesolje ustvarjeno pred približno 6000 leti. Model prapoka pa ni v nasprotju z *biblijo*, če dneve stvarjenja gledamo simbolično kot različna obdobja v zgodovini kozmosa, kot je učil že *sv. Avguštín*. Vsekakor pa prav gotovo ne velja, da je model prapoka “neznanstveni papeški zaključek”, kot ga je opredelil nek sovjetski znanstvenik.

ŽIVLJENJE

Razvoj kozmosa – vseмирja, posebno če izhajamo iz njegove sedanje faze, poteka v smeri nižanja *vsemirske temperature* in s tem večanja *entropije*, ki je merilo za nered. Kozmos se torej razvija iz stanja večjega reda v stanje manjšega reda. Zanimivo je, da je pri živih

organizmih proces prav obrnjen: živi organizmi iz nereda ustvarjajo red. Snovne delce, ki so v okolju v “neuporabnem” stanju, živi organizem vgradi v svoje organe, jih s tem aktivira in tako v nasprotju z entropijskim zakonom njihovo entropijo zmanjša. *Življenje je upor proti entropijskemu zakonu*. Ni čudno torej, da se pojavu življenja čudimo.

Pri razmišljanju naravoslovcev materialistov, kako je na zemlji nastopilo življenje, je velika skušnjava, da bi videli življenje kot rezultat kemijsko-fizikalnih zakonov, da je življenje izšlo iz nežive snovi. Še leta 1877 je *Haeckel* učil, da če kemijske snovi, ki jih najdemo v celicah živega organizma, primerno združimo, te snovi ustvarijo dušo in telo živega organizma in če so pogoji posebno ugodni, postanejo človek in zaključuje: “S tem preprostim modelom je misterij stvarstva razložen, božanstvo nepotrebno. Natopa nova era, era velike znanosti.” *Haeckelov* model življenja je bil, podobno kot mnogi drugi, popolnoma privlečen za lase, saj avtor svojega modela ni nikoli preizkusil. Čeprav je živel že znotraj “znanstvene ere”, njegov odnos do eksperimentalne “resnice” ni boljši kot pri srednjeveškem avtorju, ki je učil, da če damo v lonec nekaj žita in staro krpo in vse lepo zapremo, se bo v loncu vzredila miš. Še danes ni mogoče potrditi niti prvega koraka *Haecklovega* modela, čeprav je *Muller* leta 1952 uspel iz mešanice vodih par, amoniaka, metana in vodika pridelati nekaj aminokislin (ki so bistveni sestavni del živih celic), če je mešanico za več dni

izpostavi visokonapetostnemu razelektrenju. Neuspeh Haeckloovih trditev pa ne smemo šteti za zmago učenja o stvarjenju. Namreč, tudi če uspe ustvariti v laboratoriju živo celico, to ne bo dokaz o nepotrebnosti Božjega posega. Pri tem podvigu bodo namreč delovale sile, ki jih znamo sicer dobro opisati, vendar pa je in bo njihov zadnji izvor (odgovor na vprašanje “zakaj”?) za naravoslovce ostal zavit v meglo, za vernike pa bo sestavni del razodetja. Tega se je npr. dobro zavedal Newton, ko je težnost, ki jo je odkril, imenoval *qualitas occulta*.

Človeškemu umu je torej dano, da z znanstvenimi metodami kuka v Božjo delavnico in pri tem ugotavlja, kako Bog deluje. Na splošno išče globlje vzroke za posamezne pojave v naravi. Najpogosteje so ti vzroki sile (gravitacijska, električna, jedrska, šibka) in se da z njimi opisati (včasih vsaj približno) skoraj vse fizikalne pojave, pri katerih sta vzrok in učinek enolično povezana. Sem ne spadajo kaotični pojavi.

Že pri kvalitativnem opisu življenjskih procesov pa uvidimo, da je treba vpeljati nov princip, ki ga imenujejo *elan vital*, *finalnost*. Za naše potrebe ga po *Aristotelu* imenujmo *entelehija* (imeti cilj v sebi). Pri takih procesih je enolična povezava med vzrokom in učinkom izgubljena in veliko različnih vzrokov vodi do istega (smotnostnega, finalnega) učinka. Najpreprostejši primer, kjer proces lahko razložimo le z uporabo tega principa, je regeneracija vrtničarjev. Če

organizem razrežemo na ne premajhne koščke, iz vsakega nastane celotni organizem. Ko s temi organizmi postopek ponovimo, dobimo spet celotne organizme. Če je organizem pred razrezanjem izsušen zaradi dolgotrajne lakote, nastanejo spet celotni organizmi, vendar manjši.

Čeprav entelehija nakazuje smotnost v naravi in torej nakazuje potrebo po Stvarniku, ga sama po sebi ne dokazuje nič bolj kot fizikalne sile, ki so prigradne, saj bi lahko bile kakršnekoli. Seveda bi bil pri drugačnih silah svet drugačen, vendar bi v sebi še vedno skrival našemu razumu nedostopno vprašanje “Zakaj”? Princip finalnosti je treba vpeljati tudi pri razlagi evolucije.

EVOLUCIJA

Evolucija je najbolj naravoslovno vprašanje, ki ga obravnava dr. Hlebš. Zahteva namreč odgovor o podrobnostih znotraj Hlebševih osnovnih vprašanj: o razvoju vesolja in o razvoju življenja. Izhaja iz (znanstvenega) razmišljanja o tem, ali je bil svet ustvarjen tak, kot je, ali pa se je s časom spreminjal. Če beremo *Prvo Mojzesovo knjigo* dobesedno (ozko), je bilo vse stvarstvo ustvarjeno tako, kot je danes in za evolucijo ni prostora. Vendar moderna opažanja (širjenje vesolja, fosili) kažejo prav v nasprotno smer. Zato je velika sreča, da je *sv. Avguštin* vpeljal simbolično branje Svetega pisma (razen, če je vsebina moralnega značaja). Če dnevi stvarjenja

niso pravi dnevi, ampak časovna obdobja, tudi ni rečeno, da bi morala biti živa bitja ustvarjena taka, kot jih poznamo danes. (Nekateri, manjšina, ki vztrajajo na dobesednem branju Svetega pisma, skušajo problem rešiti s trditvijo, da je svet res star le okrog 6000 (naših) let, kot sledi iz neposrednega štetja časa, Bog pa je npr. fosile "postaral" na starost, ki jo okriva paleontologija).

Razprave o evoluciji se vrtijo okrog dveh vprašanj: a) kako je evolucija potekala in b) kakšni vzroki so jo narekovali.

Glede poteka evolucije so ugotovitve s časom vse bolj zapletene. Medtem ko je v času Darvina in njegovih bližnjih naslednikov kazalo, da lahko razvoj od manj razvitih bitij do bolj razvitih ponazorimo z razvejanim drevesom, ga sedaj ponazarjamo s snopom več ločenih stebel.

Ta ugotovitev pa se že dotika razlage vzrokov za evolucijo. Za darviniste je evolucija posledica izbora na osnovi boja za obstanek (naravni izbor). Sloni na ugotovitvi, da imajo v razvojnem procesu prednost tisti osebk, ki so najbolj prilagojeni okolju. Ko njihove lastnosti postanejo dedne, vrsta s takimi lastnostmi prevlada nad tistimi, ki takih lastnosti nimajo. V naravi bi torej morali opaziti samo bitja, ki so okolju prilagojena glede na to, kako dobro izkoriščajo naravne danosti za svoj obstanek. Naravni razvoj, evolucija, mora potekati od manj prilagojenih (razvitih) vrst do bolj razvitih. Vse današnje vrste bi morale izhajati iz

enega prednika, razvoj pa bi moral biti predstavljen z že omenjenim drevesom.

Dejstvo, da slika razvoja živih bitij ni drevo, ampak skupek dreves, ki izhajajo vsako iz svojega prednika, kaže, da darvinistična razlaga vzrokov evolucije le delno ustreza dognanjem paleontologije, saj več "razvojnih dreves" pomeni več različnih začetnikov, za kar pa darvinizem nima razlage. Da to razložimo, moramo privzeti za osnovo evolucije princip, *Aristotelovo entelehijo*. Po tem načelu imajo živa bitja (in tudi vesolje) "cilj v sebi". Doseganje tega cilja se da pri živih bitjih le za nekatere primere razložiti z načelom naravnega izbora.

Kot je za kristjane vsako posamezno življenje del Stvarnikovega posega v stvarstvo, tako je del tega posega tudi evolucija. Oboje nam kaže, kako stvarnik "deluje". Zakaj deluje tako in ne drugače, pa bo ostalo skrivnost.

V zvezi z evolucijo Hlebš veliko pozornosti posveti francoskemu jezuitu *p. Teilhardu de Chardinu*. Ta je sredi prejšnjega stoletja judovsko krščansko učenje o stvarjenju in smislu zgodovine stvarstva poskusil razložiti na osnovi evolucije, kot jo razlaga dialektični materializem (diamat). Materiji, ki je v učenju diamata večna, je pripisal dvojnost, jo imenoval "*duh – materija*" in jo tako, po zgledu deistov, vsaj delno pobožanstvil. S tem pa njegov Bog ni več absolutno transcendenten, ampak "*duša kozmosa*", nekakšen prvi gibalec evolucije, ki je z enim delom svoje biti združen s kozmosom. Ob stvarjenju se

pojavi kot *Bog Alfa* ali stvarnik, ob koncu časov pa bo vsebovan v “*kristogenezi*”, nadčloveškem kolektivu v “*Vse – osebi Omega*”, ki je cilj vsega razvoja. Za *Chardina* je evolucija posledica kompleksikacije materije in življenje mu je specifični učinek materije, ki je postala zapletena. Človek pa ni nič drugega kot evolucija, ki se je zavedla sama sebe.

Teilhardovo učenje je bolj pesništvo kot resno znanstveno razpravljanje. Nekateri ga imenujejo celo “nezaslišana mešanica znanosti in fantazije.” Hlebš pravi, da se v *Teilhardovi* veliki “pesnitvi” prepletajo mistično izkustvo, njegova goreča vera, smeje vizije naravoslovca, kult sveta in evolucija. Zgodovinskega Kristusa je “povišal v kozmogenetski princip in mu dodelil funkcijo združevanja. *Kozmogenez*a je postala *Kristogenez*a.”

Sam pa je dejal, da je ves njegov napor usmerjen v odkritje nekega novega “boljšega krščanstva”, torej religije, “v kateri se osebni *Bog spremeni v dušo sveta*, kot to zahtevata naša stopnja kulture in religiozni razvoj”. Ne gre mu za to, da bi se *Kristusa* postavljalo čez svet, ampak, da se vesolje ‘*pankristizira*’... Zlo sedaj ni več kazeno, temveč ‘znamenje in učinek’ napredka in materija ni več s krivdo obtežen nižji element, ampak *snov duha*.

SKLEP

Zgleda, da so osnova večine besedil, objavljenih v obravnavani knjigi predavanja, ki jih je imel avtor na teološki

fakulteti v Salzburgu, vendar ne v okviru nekega osnovnega predmeta, ampak bolj kot izbrana poglavja za slušatelje, ki so se o osnovah obravnavanih problemov srečali že kje drugje. Tudi za bralca, ki se še ni srečal s temeljnimi ugotovitvami filozofije narave, bi bilo dobro, če bi se seznanil z njimi v kakem manj zahtevnem tekstu, nato pa bi se lotil Hlebševe knjige. Druga možnost je branje ob kakem odprtem filozofskem slovarju (n.pr. slovar Janka Kosa). Na vsak način pa knjiga ni namenjena za prvo branje v postelji ali na kavču. Treba je sesti za mizo s svinčnikom v roki.

Knjiga *Kozmos, evolucija, življenje* ni lahek, je pa bogat tekst. Dotakne se skoraj vsakega avtorja, ki je kaj originalnega (četudi ne zelo pomembnega) prispeval k današnjim »slikam« v okviru filozofije narave (teh slik je veliko, pogosto pa so med seboj celo v nasprotju). Hlebš vse te raziskovalce skrivnosti kozmosa, evolucije in življenja dobro pozna kot naravoslovec in kot filozof ter jih tudi ustrezno predstavi. Posebno skrbno pa predstavi in oceni *Teilharda de Chardina*, ki ga kot kristjana tudi najbolj vznemirja.

Morda bi bila knjiga nekoliko lažja, če bi bili prispevki bistvenih avtorjev predstavljeni nekoliko izraziteje, da bi bolj štrleli iz povprečja. Vsekakor pa je knjiga vredna vnovičnega branja, takrat pa je njeno mesto lahko tudi na nočni omarici.

Pridiga v Čarni na Poljskem **(ob romanju svetopisemskega krožka župnije Šiška na Baltik)**

Jože Strgar

Uvod: Zbrali smo se okrog oltarja, da bi se pri mašni daritvi srečali s Teboj Gospod. Da bi bili vredni tega srečanja, očisti naša srca vseh navlak, zamer, predsodkov, nesprejemanja in nerazumevanja drugega. Odpusti nam naše grehe!

Pridiga: Duhovnost in Evropska unija

Gospod, utrdi našo vero! S to željo smo v šišenski cerkvi pričeli našo romarsko pot. Pot v neznane kraje, k neznanim ljudem, s katerimi bomo v prihodnje živeli, skupaj prevzemali odgovornost drug za drugega, za skupne zadeve in vsak zase. Pred nami so zahtevni časi. S poglobljeno vero, če jo bomo imeli, bomo kos novim razmeram. Zgodovina nas uči in življenjske izkušnje potrjujejo, da človek mora imeti vero, če naj bo celovit, vero v nekaj, kar je večje od njega, kar ga presega in duhovno bogati. "Če nimaš vere, ti manjka nekaj bistvenega," kakor je oni dan poudarjal p. Pavle. Če ne zidaš hiše, mesta, Evrope na trdne temelje, na temelje duhovnosti, ne boš uspel. Ali drugače: Če bomo zidali Evropo zgolj na ekonomskih in političnih temeljih - obe postavki sta podvrženi variabilnosti in negotovosti - bomo kakor hiša na pesku.

Mi, današnji romarji, pravzaprav vsi Slovenci, smo imeli in še imamo srečo, da smo sprejeli in spoznali duhovnost najvišje kakovosti, vero v troedinega Boga Očeta, Sina in Sv. Duha. Za to vero, za vero, ki je duhovno neizčrpno bogata, Te prosimo, Gospod. Utrdi jo! Potrebna nam je danes in še bolj nam bo potrebna jutri. Z njo, kot s popotnico in kot pristno legitimacijo, se bomo napatili v svet in v nove čase; v Evropsko unijo, to je med ljudi, ki so različni od nas. Tudi podobni, a bolj različni. Tam bo treba pokazati svojo človeško držo, politično zrelost, spodobnost za razlikovanje. Za razlikovanje med tistim, kar je dobro za nas ljudi in celotno stvarstvo, in tistim, kar je dvomljive vrednoti. Pred nami je odločilno vprašanje, ali smo na vse to pripravljeni. Jaz in ti, celoten slovenski narod. Gremo torej na pot, na kateri ceste še niso povsem asfaltirane, morda še niti zakoličene niso. Pot je torej tvegana, a je hkrati edina. Na njej nam bo potrebna močna volja, samozavest, a tudi zaupanje. Zaupanje v kaj, če ne v Tebe Gospod? Samo Ti imaš besede resnice, Vate lahko zaupamo. Zato utrdi našo vero v nas romarjih, v naših bratih in sestrah med Slovenci. Usliši nas, čeprav nas ni veliko, ki se za ta namen Nate obračamo. Amen.

Dr. Valentinu Inzku v slovo

V soboto, 9. novembra, na lep jesenski dan, smo v Svečah, v vasi sredi koroške Rožne doline, pokopali enega izmed velikih koroških Slovencev, dvornega svetnika dr. Valentina Inzka. Pogreb je bil veličasten, z množico vaščanov in ljudi iz bližnje in širše okolice, z zastopniki mnogih civilnih in cerkvenih ustanov od Ljubljane do Dunaja, s številnimi duhovniki z graškim (prej celovškim) škofom dr. Egonom Kapellarijem na čelu. Na pogrebu smo bili tudi zastopniki Slovenskih katoliških izobražencev in mu na grob položili slovenski nagrobni šopek z rdečimi nageljni, rožmarinom in roženkrautom. Dr. Valentin Inzko je bil trden koroški Slovenec in trden kristjan. S temi lastnostmi je bil uspešen javni delavec. Najprej kot vzoren oče - družinski človek, zavedajoč se, da je to veliko poslanstvo človeka, da od tod izhaja vse dobro na vseh drugih področjih. V javnosti pa je bil najprej pedagog, učitelj mnogih rodov na vseh izobraževalnih stopnjah, mentor in vzornik mnogim drugim, tudi nam na sončni strani Alp. Bil je tudi pisec knjig, šolskih, zgodovinskih in kulturnoprosvetnih. Ob vsem tem pa urednik raznih publikacij in predstojnik javnih ustanov. Ves čas pa je bil tudi uspešen društveni delavec, od odbornika do predsednika, začeniši z domačim

cerkvenim pevskim zborom. Nadvse pomembno je še, da je bil uspešen politik. Najprej v ožjem, to je domačem, in potem v širšem koroškem okolju.

Za nas katoliške laiške izobražence pa je ob njem osrečujoče še nekaj. Bil je trden kristjan, pravi vzornik za nas vse. Kristjan po svoji človeški drži in po tako številnih in hkrati uspešnih dejavnostih. Sodeloval je pri upravljanju Cerkve in njenih ustanov, tako na ravni krške škofije kot na ravni celotne Avstrije. Njegova dejavnost je segala tudi do nas v Slovenijo. Ko smo po letu 1985 pričeli z osveščanjem in organiziranjem katoliških izobražencev, je bil med prvimi, ki nam je stal ob strani. Prihajal je sem, se udeleževal naših začetnih prireditev in nas navduševal, pozneje pa nas je tudi povezoval z evropskimi akademskimi gibanji. Skupaj s svojim "dvojnikom" dr. Ernestom Waldsteinom z Dunaja - tako se je na dan pogreba označil dr. Waldstein sam - nas je povezoval z nemškim katoliškim gibanjem Renovabis, s katerim smo odlično sodelovali, zlasti pri ustanavljanju naše Socialne akademije.

Dr. Valentin Inzko je bil človek, ki nam bo ostal v lepem spominu in prepričan sem, da bo njegov človeški in krščanski lik še dolgo živel med nami.

V Črnučah, november 2002

Jože Strgar

Izveček iz pravil društva

7. člen: Naloge društva so:

1. vzpodbujati člane k osebnemu in skupinskemu študiju perečih družbenih vprašanj v krščanskem duhu,
2. prirejati predavanja, seminarje in pogovore za člane društva, za ostale pa v skladu z veljavnimi predpisi in v okviru dejavnosti društva,
3. organizirati posvetovanja o posameznih vprašanjih s področja dejavnosti društva,
4. organizirati posebne tečaje za stalno izobraževanje,
5. izdajati društvene publikacije v skladu z veljavnimi predpisi in posredno ali neposredno sodelovati pri drugih javnih občilih,
6. objavljati svoja stališča k aktualnim vprašanjem,
7. povezovati svoje člane s prirejanjem družabnih srečanj, izletov in drugih oblik medsebojnega spoznavanja,
8. sodelovati s podobnimi organizacijami doma in po svetu.

Društvo Slovenski katoliški izobraženci (SKI) je članica mednarodne organizacije **Pax Romana**, ki ima svetovalni status pri Združenih narodih v New Yorku, Genevi in na Dunaju pa tudi pri Unescu v Parizu.

Pax Pomana, in z njo SKI, si prizadeva izražati moderno kulturo v luči krščanske vere z naslednjimi cilji:

- s filozofskimi, znanstvenimi in tehnološkimi prispevki sodelovati v dialogu, da bi ugotovili, kako bi bolje izrazili krščansko vero v okviru današnje kulture in kako bi obogatili kulturo z bogastvom verovanja,
- kritično analizirati glavne ideje in mite, da bi napredovali k svobodnejši, odprtej in tolerantnejši družbi,
- prispevati k razvoju pravičnosti, svoboščin, človekovih pravic in pravic narodov s ciljem ustvariti mir,
- pospeševati teološko ustvarjalnost ob upoštevanju posebne pristojnosti poklicnih teologov,
- pomagati kritičnim skupinam kristjanov pri usklajevanju njihove zvestobe evangeliju in intelektualne ter moralne odgovornosti,
- pospešiti sodelovanje in dialog tako med skupnostmi različnih verskih tradicij kot tudi med verujočimi in neverujočimi,
- vsposbuditi kulturne stike, ki temeljijo na spoštovanju različnosti, odpravi nadvlade in diskriminacije ter na priznavanju pluralizma krščanskih občestev.

VSEBINA

Jožica Pizzoni

BOŽIČNA MISEL

Bert Sadovnik

ČEZMEJNO SODELOVANJEV EVROPI JEZIKOVNE RAZNOLIKOSTI

SKLEPI PLENARNEGA ZBORA CERKVE NA SLOVENSLEM "IZBERI ŽIVLJENJE"

France Cvelbar

OB BRANJU KNJIGE JO E HLEBŠ: KOZMOS, EVOLUCIJA, ŽIVLJENJE

PRIDIGA V ČARNI NA POLJSKEM

DR. VALENTINU INZKU V SLOVO